

STORTINGET

Innst. 358 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra finanskomiteen

Dokument 8:234 S (2021–2022)

Innstilling fra finanskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad og Dag-Inge Ulstein om å innføre en avgift på omdisponering av matjord og andre verdifulle arealer

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet ble det 8. april 2022 fremmet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om en avgift på omdisponering av matjord og andre verdifulle arealer.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Frode Jacobsen, lederen Eigil Knutsen, May Britt Lagesen, Tellef Inge Mørland og Mona Nilsen, fra Høyre, Tina Bru, Mahmoud Farahmand, Heidi Nordby Lunde og Helge Orten, fra Senterpartiet, Kjerstin Wøyen Funderud, Geir Pollestad og Per Martin Sandtrøen, fra Fremskrittspartiet, Hans Andreas Limi og Roy Steffensen, fra Sosia-

listisk Venstreparti, Kari Elisabeth Kaski, fra Rødt, Marie Sneve Martinussen, fra Venstre, Sveinung Rotevatn, fra Miljøpartiet De Grønne, Lan Marie Nguyen Berg, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til at finansministeren har uttalt seg om forslaget i brev av 11. mai 2022. Brevet følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at matjord er en knapp ressurs i Norge. Kun tre prosent av Norges landareal er dyrket mark, og av dette er igjen kun 30 pst. egnet til å dyrke matkorn. Det kan ta flere hundre år å danne god matjord, og flertallet mener det er viktig å bevare jordbruksarealene i Norge for å sikre et sterkt landbruk og opprettholde selvforsyningsgraden.

Flertallet viser til at regjeringen Solberg la frem en oppdatert jordvernstrategi som en del av jordbruksoppjøret for 2021 og 2022, og at Stortingets flertall ga sin tilslutning til strategien. I dokumentet heter det blant annet at den årlige omdisponeringen av dyrket jord ikke skal overstige 3 000 dekar, og at målet skal være nådd innen 2025.

Flertallet viser til jordvernstrategien og at det kan ha blitt omdisponert rundt 1,2 mill. dekar dyrket og dyrkbar jord etter andre verdenskrig. I tiårsperioden fra 1994 til 2003 ble det i snitt omdisponert 11 400 dekar dyrkbar jord i året. De siste årene har det imidlertid vært en markant nedgang i omdisponering.

Flertallet viser til pressemeldingen om omdisponering av dyrket jord fra Landbruks- og matdepartementet, datert 15. mars 2022. I meldingen refereres det til at de foreløpige tallene fra kommunene viser at omdisponeringen av dyrket jord var på ca. 2 900 dekar i

2021. De fire foregående årene var de tilsvarende tallene henholdsvis 4 700, 3 900, 3 600 og 3 800 dekar.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at statsrådens uttalelse refererer til Hurdalsplattformen, og at det i dokumentet står at regjeringen vil sette et nytt langsiktig mål om at maksimalt 2 000 dekar dyrket mark skal omdisponeres årlig, og at jordvern bør bli et overordnet hensyn i arealforvaltningen.

Dette flertallet viser til at landbruks- og matminister Sandra Borch og daværende kommunal- og distriktsminister Bjørn Arild Gram sendte brev til landets kommuner og fylkeskommuner 23. mars 2022 med budskap om at kommunene bør føre en streng jordvernpolitikk i sin arealforvaltning.

Dette flertallet viser til at det i jordvernstrategien står at landbruksareal i hovedsak blir nedbygd for å gi plass til boliger og samferdselsprosjekter.

Dette flertallet viser til skriftlig svar fra landbruks- og matminister Sandra Borch på spørsmål fra representant Une Bastholm, publisert 22. mars 2022. Statsråden skriver at virksomhetene under samferdselsdepartementet har beregnet en forventet nedbygging av dyrket mark på 6 000 dekar de neste seks årene, hovedsakelig til veiformål.

Dette flertallet mener at man i utgangspunktet ikke bør bygge ned matjord. Dette er også nedfelt i dagens lovverk, men kommunene kan gi tillatelse til omdisponering av matjord i særlige tilfeller. Det er viktig at kommunene er svært restriktive med å gi slike tillatelser. Statsforvalteren skal påse at kommunenes vedtak er i tråd med den nasjonale jordvernpolitikken.

Dette flertallet mener at det bør tilstrebes at statlige samferdselsprosjekter ikke fører til nedbygging av jordbruksareal.

Dette flertallet viser til statsrådens uttalelse, der det står at flere offentlige utvalg har drøftet en naturavgift. En slik avgift reiser ifølge statsråden spørsmål om flere praktiske utfordringer, blant annet hvem som skal belastes avgiften, når den skal betales, og hvordan man skal fastsette arealet på jordbruksarealet som blir nedbygd.

Dette flertallet viser til at forslagsstillerne mener at nedbygging av matjord kan gi negative eksterne effekter som grunneier ikke tar hensyn til. Derfor kan omdisponering være samfunnsøkonomisk ulønnsomt, og forslagsstillerne mener at en avgift kan bidra til å rette opp denne markedssvikten.

Dette flertallet viser til at det nesten er umulig å gjenopprette matjord som har blitt bygd ned, og at jordbruksareal i praksis er en ikke-fornybar ressurs.

På denne bakgrunn fremmer dette flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en ny jordvernstrategi våren 2023. Strategien skal inneholde et nytt og skjerpet mål for omdisponering av matjord og nye, konkrete tiltak for å nå målet.»

Et tredje flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, mener derfor at man skal være svært restriktiv med å tillate omdisponering av matjord, og at det ikke er tilstrekkelig at et prosjekt kan bære en eventuell avgift for at omdisponering skal tillates. Dette flertallet frykter at ordinære samfunnsøkonomiske analyser vil vise at omdisponering i langt større grad enn i dag er lønnsomt.

Dette flertallet viser til at det er folkevalgte i kommunene som tillater omdisponering av matjord, og Stortinget som vedtar de store samferdselsprosjektene som legger press på jordbruksareal. Økonomi utgjør en begrenset del av vurderingene blant beslutningstakerne, og dermed er det lite trolig at en avgift vil begrense nedbygging av matjord i betydelig grad. Tvert imot kan en avgift virke i motsatt retning, ettersom prosjekter som kan forsvare betaling av avgiften, kan bli fremstilt som å gi netto nytte til samfunnet på tross av at dyrebar matjord blir borte.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til Fremskrittspartiets merknader om omdisponering av jord i Innst. 657 S (2020–2021) til Prop. 200 S (2020–2021) Endringer i statsbudsjettet 2021 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2021 m.m.).

Disse medlemmer tar avstand fra innføring av nye avgifter som angivelig skal løse de problemer forslagsstillerne beskriver. Disse medlemmer understreker at Fremskrittspartiet arbeider for reduksjon, ikke innføring, av nye avgifter som primært gjør hverdagen dyrere for folk flest og påfører næringsdrivende økte kostnader.

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne deler forslagsstillerne bekymring for tap av matjord i Norge. Dette medlem viser til Representantforslag 183 S (2021–2022), der representanter fra Miljøpartiet De Grønne fremmet en rekke forslag for å redusere nedbygging av matjord i Norge og andre land, blant annet om

- å innføre et nasjonalt moratorium på omdisponering av dyrka mark fram til 2026,
- å sikre at dispensasjon fra vernet av matjord kun kan gis av en nasjonal planmyndighet,
- å gjennom endringer i jordlova, sikre en vesentlig innstramming av muligheten for dispensasjoner fra det generelle kravet om at matjord ikke skal brukes til andre formål enn matproduksjon,

- å sette et mål om at statlige samferdselsprosjekter ikke skal føre til tap av dyrka mark,
- å sikre et jordbruksoppgjør som gjør det lønnsomt å ta i bruk kornarealer over hele landet, og
- å legge fram en plan for Stortinget om raskest mulig utfasing av biodrivstoff basert på raps og andre jordbruksvekster, senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2023, for å redusere Norges bidrag til å beslaglegge matjord i andre land.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at innføring av en avgift på omdisponering av matjord og andre verdifulle arealer må komme i tillegg til andre grep som gjøres for å redusere mengden omdisponeringer av dyrket mark, slik at ikke avgiften blir oppfattet som en mulighet til å kjøpe dyrkede arealer for nedbygging. Dette medlem mener at ved et riktig nivå på avgiften kan man bedre utnytte areal og unngå nedbygging av matjord.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om en avgift på omdisponering av matjord og andre verdifulle arealer.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om en avgift på omdisponering av matjord og andre verdifulle arealer.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre, Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen legge frem en ny jordvernstrategi våren 2023. Strategien skal inneholde et nytt og skjerpet mål for omdisponering av matjord og nye, konkrete tiltak for å nå målet.

Oslo, i finanskomiteen, den 24. mai 2022

Eigil Knutsen

leder

Marie Sneve Martinussen

ordfører

VEDLEGG

DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT

Finansministeren

Stortinget
Ekspedisjonskontoret
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
22/2386 -

Dato
// .05.2022

Dokument 8:234 S (2021-2022) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug Vervik Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad og Dag-Inge Ulstein om å innføre en avgift på omdisponering av matjord og andre verdifulle arealer

Jeg viser til forslag fra representantene Olaug Vervik Bollestad, Kjell Ingolf Ropstad og Dag Inge Ulstein, som er oversendt finansministeren til uttalelse ved brev 21. april 2022. I representantforslaget foreslås det at Stortinget skal be regjeringen fremme forslag om en avgift på omdisponering av matjord og andre verdifulle arealer.

Jeg vil advare mot å innføre en slik avgift. Regjeringen vil redusere avgifter som rammer folk flest, og at skatte- og avgiftspolitikken skal brukes for å sikre arbeidsplasser, verdiskaping og bosetting i hele Norge. Vårt fokus er derfor på å redusere avgiftene til vanlig folk, ikke på å øke de.

Jeg er enig i at vi må hindre utbygging av matjord. Det kan vi også gjøre med andre virkemidler enn enda en avgift. Dersom vi ikke kan unngå å omdisponere dyrket mark synes jeg det vil være bedre om grunneierne fikk del i verdiskapningen enn at denne ble inndratt til Staten. I hurtaldsplattformen har regjeringspartiene varslet at vi vil redusere målet om maksimal omdisponering til 2 000 dekar dyrket mark årlig, og at vi vil gå kritisk gjennom konkrete nedbyggingsprosjekt for å vurdere om mengden prosjekter er forenelige med de fastsatte jordvernsmålene.

En naturavgift har vært drøftet av flere offentlige utvalg de siste tiårene, sist av Grønn skattekommisjon i 2015. Det er en rekke praktiske forhold som må avklares. Det må blant annet etableres et tydelig avgrenset avgiftsgrunnlag, dvs. fastsettes hvilke typer

areal og arealbruksendringer som skal omfattes av avgiftsplikten. Videre må det fastsettes når avgiftsplikten skal inntre. Omdisponering av areal med tilhørende utbygging/naturinngrep er en prosess som kan ta flere år, og omfanget av det planlagte naturinngrepet i prosjektfasen kan avvike betydelig fra sluttresultatet. I tillegg må det fastsettes hvem som skal være avgiftssubjektet. Det foretas svært mange omdisponeringer av areal i landet, og omdisponeringen involverer en rekke aktører.

Spørsmålene ovenfor må uansett utredes før det eventuelt kan innføres en avgift. Videre må et forslag sendes på offentlig høring. I Hurdalsplattformen har regjeringspartiene varslet at vi vil redusere avgifter som rammer folk flest, og at skatte- og avgiftspolitikken skal brukes for å sikre arbeidsplasser, verdiskaping og bosetting i hele Norge. Regjeringen vil ikke innføre eller øke avgifter uten at konsekvensene av dette er vurdert grundig.

Med hilsen

Trygve Slagsvold Vedum

